

2018-12-21

Hur väl informerar Sveriges 25 folkrikaste kommuner om det fria skolvalet?

Det fria skolvalet har funnits sedan 1992, vilket innebär att föräldrar med barn i skolåldern kan, och till stor del förväntas, välja vilken grundskola som deras barn ska gå i. För att föräldrar ska kunna göra ett aktivt skolval krävs det att de får ta del av lättillgänglig och relevant information. I detta är kommunens skyldighet att informera om det fria skolvalet avgörande.

I rapporten [Obligatoriskt Skolval](#)¹, sammanfattades en empirisk undersökning där föräldrar i kommuner där obligatoriskt skolval införts fick ta ställning till vilka faktorer som var avgörande i valet av skola och som de vill ha information om. Det framkom då t.ex. att hälften av de föräldrar som inte gjorde ett aktivt skolval i Botkyrka kommun inte visste om att det fanns ett skolval (trots att det är obligatoriskt i kommunen). Att kommunen tillhandahåller tillräcklig och tydlig information är alltså av yttersta vikt. För att se hur tillgången till information om det fria skolvalet ser ut har Diplomat Communications gjort en granskning av Sveriges 25 folkrikaste kommuner på uppdrag av Friskolornas riksförbund.

Granskningen syftade till att, ur ett föräldraperspektiv, granska kommunernas hemsidor för att undersöka om, och hur, de informerar om det fria skolvalet. För att undersöka detta togs 12 frågor² fram som genererade binära svar för att begränsa tolkningsutrymmet. Med utgångspunkten att det ska vara så lätt som möjligt för föräldrar att ta del av relevant information har vi enbart granskat det som finns på kommunens hemsida, hänvisningar till information på externa sidor har vi därmed bortsett ifrån.

Nedan följer en lista där kommunerna har rankats efter den information om det fria skolvalet som finns tillgänglig på deras hemsidor. Varje uppfyllt fråga (svar "Ja") ger 1 poäng, de kommuner som får 9-12 poäng får godkänt och därmed färgen grön, kommuner med 5-8 poäng får färgen gul, kommuner med 1-4 poäng får underkänt och därmed färgen röd

---

¹ Friskolornas Riksförbund & Tjänsteföretagen Almega, April 2018

² Samtliga frågor återfinns på sida 5

Ranking	Kommun	Kommentar
1	Eskilstuna	Informationsfilm och jämförelsefunktion av skolor finns. Information om Öppet Hus på skolorna.
2	Borås	Aktivt/obligatoriskt skolval. Jämförelsefunktion finns.
3	Stockholm	Informationsfilm om skolvalet och jämförelsefunktion finns, statistik fattas för några skolor.
3	Malmö	Informationsfilm om hur det går till. Jämförelsefunktion finns, statistik fattas för några skolor.
3	Nacka	Aktivt/obligatoriskt skolval. Jämförelsefunktion finns, statistik fattas för några skolor.
6	Uppsala	Informationsfilm om hur skolvalet går till (även engelsk version) och svensk version om hur e-tjänsten funkar. Jämförelsefunktion finns, statistik fattas för vissa skolor. Information om Öppet Hus på skolorna.
6	Helsingborg	Aktivt/obligatoriskt skolval. Informationsfilm om hur skolvalet går till och om hur e-tjänsten fungerar. Jämförelsefunktion, statistik fattas för vissa skolor.
6	Huddinge	Jämförelsefunktion finns, saknas statistik för vissa skolor.
6	Södertälje	Ingen egen jämförelsefunktion, hänvisar till Skolverket istället.
6	Botkyrka	Aktivt/obligatoriskt skolval. Information om Öppet Hus på skolorna.
6	Haninge	Jämförelsefunktion finns, viss statistik saknas.
12	Lund	Behöver leta upp länkar till e-tjänst själv. Störst fokus på att söka förskoleplats.
12	Örebro	För tillfället inte mycket information om hur valet praktiskt går till förutom att det görs genom en e-tjänst.
14	Göteborg	Inte så mycket information om vad det fria skolvalet innebär eller hur det går till.
14	Linköping	För tillfället inte så mycket information, hemsidan ska uppdateras inom kort.
16	Halmstad	Hänvisas till e-tjänst där man ska göra valet, inte så mycket förberedande information om skolvalets process.
16	Sundsvall	Hänvisar till Skolverket för mer info om skolvalet, finns inte så mycket information om hur processen går till förutom att det ska göras och länkar till olika blanketter.
18	Västerås	Ingen egen jämförelsefunktion utan hänvisar till Skolverket. Kort information om att man får välja mellan både kommunal och fristående, men eget ansvar att hitta rätt blanketter.
18	Umeå	Inte så mycket information om skolvalet utan hänvisar till Skolverket för mer info. Som förälder får man ta ställning till den skola som kommunen placerar barnet i.
18	Gävle	Finns nästan ingen information på hemsidan utan information ska skickas i brevform till vårdnadshavare.
18	Karlstad	Jämförelsefunktion finns men fungerar inte så bra.
18	Kristianstad	Information om skolvalet/hur man byter skola kommer i brevform, inte mycket information på hemsidan.

23	Norrköping	Finns kort information om önskemål av skola för personer som är nyinflyttade till kommunen, annars ingen information.
23	Jönköping	Skriver inte om skolvalet utan mer om upptagningsområde och möjlighet till att byta skola om man vill.
23	Växjö	Har något som heter Skolvalsportalen, information ligger låst där bakom. Finns ingen information om kommande skolval.

I dagsläget är det ett tiotal kommuner i Sverige som har infört obligatoriskt skolval, av dessa är fem inkluderade i vår granskning: Borås, Malmö, Nacka, Helsingborg, Lund, Uppsala, Örebro och Botkyrka. Samtliga har grönt eller gult i betyg. Anmärkningsvärt är dock att Eskilstuna som inte har infört ett obligatoriskt skolval är den kommun som har rankats högt. De kommuner som har rankats högst lyfter fram vikten av att föräldrarna gör ett aktivt skolval. Processen för själva skolvalet och grunden till hur kommunen beslutar kring skolplaceringen³ redogörs tydligt genom instruktionsfilmer och animationer. Majoriteten av de kommuner som rankades högst har en egen jämförelsefunktion där föräldrar kan jämföra de skolor som finns i kommunen. Några av de faktorer som föräldrar i Obligatoriskt Skolval-rapporten lyfte fram som viktiga i valet av skola, bland annat andelen behöriga lärare och elevers studieresultat, är parametrar som många jämförelsefunktioner inkluderade. Några av de kommuner som inte hade någon egen jämförelsefunktion hänvisade istället till Skolverkets hemsida.

De kommuner som rankas sämst har väldigt bristfällig information kring skolvalet. På vissa kommuners hemsidor framstår det inte som att föräldrarna själva behöver göra ett aktivt val, utan snarare att de får ta ställning till den av kommunen beslutade skolplaceringen. Anmärkningsvärt är att i 5 av de 6 kommuner som har rankats högst satt Socialdemokraterna i den styrande majoriteten under förra mandatperioden. Samtidigt var det Alliansen som utgjorde den styrande majoriteten i de två kommuner som har rankats sämst. Alltså har de som drev igenom friskolereformen och det fria skolvalet 1992 en del att lära när det kommer till att faktiskt införliva det fria skolvalet.

Något som lyftes fram som ett problem i rapporten från i våras var att hälften av de som *inte* gjorde ett skolval i Botkyrka kommun inte visste om att det var möjligt att välja skola. Det finns alltså en risk att kommunen har misslyckats i att framföra informationen. En viktig del i säkerställandet av att alla kan ta del av relevant information är att den finns tillgänglig på fler språk än svenska. Generellt är det en väldigt låg andel av kommunerna som har informationen på andra språk än svenska, många använder sig istället av Google Translate funktionen. Att informationen finns på åtminstone engelska kan tyckas vara ett minimum. Stockholm har informationen tillgänglig på flera språk och Uppsala kommun har gjort en av informationsfilmerna på engelska. Då det fria skolvalet till stor del syftar till att minska segregationen är det viktigt att elever från olika områden faktiskt väljer samma skola. Men om det alltid är samma grupper i samhället som inte gör ett aktivt skolval kommer de att placeras i den skola som ligger närmast hemmet. Det

---

³ Ofta genom närhetsprincipen och/eller syskonförtur.

finns alltså en risk att segregationen ökar. Det är därför viktigt att kommunerna ser över om de informerar på ett sätt som exkluderar vissa grupper.

Som förälder ska det vara lätt att göra ett informerat skolval. Det ligger alltså på kommunen att se till att alla föräldrar kan ta del av samma information. I dagsläget finns det vissa kommuner som bara skickar ut information i brevform. Vi vet att föräldrar idag till stor utsträckning letar efter, och tar till sig information online. Att då bara informera via brev är inte tillräckligt. För att säkerställa att föräldrar får del av informationen bör det hänvisas till ytterligare information på kommunens hemsida. Det behövs tydlig och lättillgänglig information där det framgår vad det fria skolvalet innebär och att det innefattar både kommunala och fristående grundskolor. Det bör även finnas information om hur processen går till - var, när och hur ska föräldrarna göra skolvalet. Vi granskade de 25 folkrikaste kommunerna, men med stor sannolikhet finns det en än större informationsasymmetri bland Sveriges övriga kommuner. Även om några kommuner är föredömliga finns det förbättringspotential hos samtliga.

Frågor

1. Har kommunen en egen hemsida, eller sida på sin hemsida, dedikerad för skolvalet?
2. Ger sökning i sökmotor (Google) relevant information i de 5 översta fälten?
3. Får man en lista över samtliga skolor i kommunen via hemsidan?
4. Går det att utläsa meritvärdet för årkurs 9 för samtliga skolor?
5. Går det att utläsa andel behöriga lärare för samtliga skolor?
6. Går det att utläsa andel elever med godkänt i alla ämnen för samtliga skolor?
7. Informerar kommunen tydligt om skolskjuts på hemsidan?
8. Kan man ansöka om skolplats via webben?
9. Finns tydlig information och förklaring om hur man ansöker om skolplats enkelt tillgänglig på hemsidan?
10. Finns tydlig kontaktperson/hjälpfunktionalitet till kommunen samt till respektive skola på kommunens hemsida?
11. Informerar kommunen tydligt via sin hemsida om det fria skolvalet, dvs elevers och föräldrars rätt att välja vilken skola de vill, både friskolor och kommunala skolor?
12. Finns informationen på andra språk än svenska på kommunens hemsida?